

Husmannsplasser

Husmannsplass under Nedre Smestad i Oslo kommune.

To familier bodde på plassen i 1878, til sammen 22 personer.

Husmannsvesenet var på sitt høyeste i 1855: 65 000 husmenn med jord og 22 000 uten jord.

Husmannsplassene var små og lå ofte på den dårligste jorda på gården.

Husmann var en person som leide hustomt med eller uten jord.

Leiebetingelsene for husmannsplasser var regulert gjennom skriftlige kontrakter som kunne inneholde avtaler om

- husleie i form av et fast beløp og eller arbeidsplikt et visst antall dager som også omfattet kone og barn
- ekstra arbeidsplikt mot avtalt betaling
- retten til brensel – ofte bare kvist, stubber og avfall og ikke friske trær
- beiteområder for husdyr
- kontraktens varighet

Mange husmenn var til å begynne med gårdbrukersønner eller gift med gårdbrukerdøtre. Det var bare én sønn som kunne arve gården og drive den videre – de andre måtte finne seg annet arbeid som tjenestefolk, håndverkere eller husmenn. Husmennene var den største gruppen eiendomsløse i bondesamfunnet.

Husmannsplasser i Solum 1801

Toralf Gjone skriver i Solum Bygds Historie at husmannsvesenet - husmann med jord – synes å være etablert i Solum før 1600.

Ved folketellingen i 1801 har Solum kommune 551 husstander med 2723 innbyggere.

Av de 551 husstandene er de 213 mest folkerike fordelt slik:

	Antall husstander	Antall personer
Giemsø	63	331
Klyve	52	192
Bolvig jernverk	43	191
Søndre Bjørntvedt	33	133
Kierlingteigen (Gråten)	22	86
	213	933

Av de 213 familiene er det 12 bondefamilier, 35 familier husmenn med jord og 25 husmenn uten jord.

Husmenn 1801 i Klyve telledistrikt	Husmenn med jord	Antall husmedlemmer i familier med jord	Husmenn uten jord	Antall husmedlemmer i familier uten jord
Bjørntvedt N	3	20		
Bjørntvedt S	10	36	10	50
Klyve	8	25		
Knardal	1	3		
Rugtvedt	3	8		
Ånnerød	1	6	1	6

Solum husmannsplasser - folketelling 1865

En gjennomgang av folketellingen 1865 viser at det i alt var 209 husmannsplasser i Solum kommune og 25 i Klyve telledistrikt.

	Klyve telledistrikt			
Bugten	Antall personer i husstanden		Husdyr	
Abraham Thorjusen	11 personer	Husm uden Jord, Saugbrugsarb	1 svin	
Nænsset				
Hans Knudsen	6 personer	Husmand uden Jord Sømand		
Jens Jensen	5 personer	Husmand Murmester	1 ku 1 sau 1 svin	
Christoffer Andersen	6 personer	Husmand Bjælkehugger	1 sau 2 svin	
Larødning				
Anne Jacobsdatter	3 personer	Husmands kone	1 ku	
Kongrø				
Abraham Tostensen	5 personer	Husmand Snekker	1 ku 3 sau	
Kjel Kjelsen	7 personer	Husmand Snedker	1 ku	
Haugen				
Hans Tollefsen	5 personer	Husmand Arbeidsmand	2 ku	
Korsdalen				
Johannes Andersen	2 personer	Husmand uden Jord		
Rødmyrberget				
Ole Olsen	8 personer	Husmand		
Vasvig				
Anne Hansdatter	1 person	Husmands kone		
Jørgen Christoffersen	7 personer	Husmand Skibstømmermand		
Tolnæs				
Anders Ellefsen	4 personer	Husmand Skomager	2 ku	

Smedekaas			Husdyr	
John Christoffersen	9 personer	Husmand Teglbrænder		
Fantenberg				
Christoffer Hansen	2 personer	Husmand Bjælkehugger		
Knud Nirisen	4 personer	Husmand Skomager		
Brønjl Evensen	2 personer	Husmand		
Smedkaas				
Ole Christensen	5 personer	Husmand Sømand		
Tolnæs				
Ole Olsen	6 personer	Husmand		
Mathias Nirisen	4 personer	Husmand Skomager		
Christian Nielsen	6 personer	Husmand Skibstømmermand		
Halvor Olsen	5 personer	Husmand		
Ole Andersen	4 personer	Husmand	1 svin	
Bjørnstad				
Jahn Hansen	3 personer	Husmand uden Jord Smed	1 svin	
Amund Gulleksen	2 personer	Husmand Arbeidsm		
Johannes Abrehamsen	4 personer	Husmand	2 sau	
Klyve				
Hans Gulleksen	5 personer	Husmand	1 ku	
Bjørnstad				
Harald Thoresen	5 personer	Husmand	1 ku 1 sau	
Wabakken				
Gunnv Svenungsen	4 personer	Husmand	1 ku	
Aanerud				
Halvor Aamunsen	5 personer	Husmand		
Ellef Aslaksen	6 personer	Husmand	1 ku	
Ruglen				
Halvor Kjystolsen	7 personer	Husmand	2 ku 2 sau	
Hulka				
Niels Halvorsen	8 personer	Husmand	2 ku 4 sau	
Rugtvetplads				
Mads Andersen	7 personer	Husmand	2 ku 4 sau	
Knardalstrand				
Halvor Johnsen	9 personer	Husmand		
Orekaas				
Arne Jensen	4 personer	Husmand		
Lars Christoffersen	3 personer	Husmand	2 sau	
Vig				
Hans Torstensen	4 personer	Husmand	1 ku 2 sau	
Flagvarp				
Knud Stenersen	3 personer	Husmand		
Ole Olsen	4 personer	Husmand med Jord	3 sau	

Fram mot hundreårsskifte skjer det en markert nedgang i antall husmenn som følge av utvandringen til Amerika og flytting inn til byene der ny industri skapte mange arbeidsplasser. De fleste steder opphørte husmannsvesenet fra 1900 og fram til 1930. Fra 1928 fikk husmennene lovfestet rett til å innløse sine husmannsplasser og få dem matrikulert og registrert som småbruk. Rundt 1950 var husmannsvesenet så godt som avviklet.